

برنامه معلم پژوهنده در آموزش و پرورش، عوامل پیش‌برنده و بازدارنده و مدل اجرایی آن

یحیی صفی‌خانی^۱، حسین عباسیان^۲

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۷

چکیده

این پژوهش با هدف "شناسایی عوامل پیش‌برنده و بازدارنده برنامه معلم پژوهنده در آموزش و پرورش و مدل اجرایی آن" انجام شد. در این پژوهش برای شناسایی عوامل مؤثر بر برنامه معلم-پژوهنده از روش پژوهش کیفی از نوع پدیدارنگاری استفاده شد. روش تحلیل داده‌ها و اطلاعات، تحلیل مضمون بود. ابزار اصلی در بخش کیفی این پژوهش مصاحبه بوده است. پایایی این ابزار در دو حالت کدگذاری مجدد توسط کدگذار و کدگذاری مجدد توسط کدگذار انجام شد. مقدار پایایی بازکدگذاری، $91/78$ درصد به دست آمد که پایایی مطلوبی است. به منظور اطمینان از روایی، از سه روش درگیری بلندمدت، پرسش و جست‌وجوگری از همکاران و کاوش به وسیله افراد مطالعه شده استفاده شده است. در پژوهش حاضر، برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از راهبردهای نمونه‌گیری گلوله برفی هدفمند استفاده شد و پژوهشگر، بر مبنای اینکه چه نوع اطلاعاتی موردنیاز است، مشارکت‌کنندگان تحقیق به‌صورت هدفدار از میان افراد صاحب‌نظر و خبره در حوزه اقدام-پژوهی و پژوهشگران برتر اقدام-پژوهی، انتخاب گردید. پس از انجام ۲۲ مصاحبه، اشباع داده‌ها حاصل شد. به منظور اعتباریابی الگوی به دست آمده، جلسه گروه کانونی تشکیل شد. گروه کانونی متشکل از مطلعین کلیدی، متخصصین و ذی‌ربطان پژوهش (مشمول بر ۱۰ نفر) بودند. یافته‌ها نشان داد که، عوامل هفت‌گانه تأثیرگذار (پیش‌برنده و بازدارنده) برنامه معلم پژوهنده عبارتند از: عامل حرفه-ای گرایی رهبر آموزشی، حرفه-ای گرایی فردی، عامل سیستم ارتباطی و اطلاع-رسانی، عامل ارزیابی و داوری گزارش‌های اقدام-پژوهی، عامل دوره‌های بالندگی حرفه-ای، عامل پویایی سازمانی و عامل حمایت سازمانی. واژه‌های کلیدی: اقدام پژوهی، پژوهش در عمل، معلم پژوهنده، آموزش و پرورش.

^۱ عضو هیات علمی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. U.safikhani@cfu.ac.ir

^۲ عضو هیات علمی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. h_abbasian@khu.ac.ir

مقدمه و بیان مسأله

امروزه بیشتر محققان بیش از هر زمان دیگری بر اهمیت استفاده از تحقیقات عملی در آموزش و پرورش برای خدمت به دانش‌آموزان و معلمان تأکید می‌کنند (جبهه، ۲۰۲۰: ۶)، اقدام‌پژوهی نوعی تحقیق است که توسط خود افراد درگیر در یک مسئله و برای حل یا کاهش آن انجام می‌گیرد (اسلامی‌تنها و کرم‌الهی، ۱۳۹۷: ۱۳). معلم پژوهنده کسی است که خود، شخصا یا با مشارکت همکاران در مدرسه به پژوهش بپردازد تا از این طریق بتواند برای مسائل آموزشی موجود در کلاس و مدرسه راه‌حل‌های عملی پیدا کند، معلم پژوهنده برای رسیدن به این منظور از رویکرد اقدام پژوهی استفاده می‌کند (بازرگان، ۱۳۹۱). در اقدام پژوهی، معمولا خود معلم پژوهشگر است و نقش اصلی پژوهشی به عهده‌ی او می‌باشد (بازرگان و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۸۵). برای این که معلمان به پژوهش روی آورند، لازم است افزون بر داشتن آرامش خاطر و رفاه نسبی و امکانات پژوهشی در محیط مدرسه و بیرون از آن، آزادی عمل نسبی داشته و در بند قیدهای ریز و درشت اداری و محیط مدرسه نباشند (قاسمی‌پویا، ۱۳۹۲، ص ۳۲). هر نوع پژوهشی اصول علمی خاص خود را دارد که پژوهشگر در اجرای آن باید رعایت کند. در اقدام پژوهی، معمولا معلم خود پژوهشگر است و نقش اصلی پژوهش به عهده‌ی او می‌باشد لذا معلم باید به مهارت‌های علمی اقدام پژوهی مجهز باشد، چه به این وسیله معلم به عنوان مجری اصلی طرح تحقیق اقدام پژوهی، می‌تواند مسئله‌ی ملموسی را که با آن روبه‌رو است حل کند یا بهبودی امور را میسر سازد (قادری و غلامی، ۱۳۹۴). تحقیقات عملی تأکید می‌کند که «معلمان، محققانی هستند»، که باورهای خودپنداره، بزرگ‌ترین مانع برای توسعه شخصی معلمان می‌باشد. معلمان فرصتی برای مشارکت در تحقیقات عملی ندارند، تحقیقات عملی کار متخصصان و محققان در بخش آموزش است، تحقیق عملی درس دشواری است، معلمانی که در تحقیقات عملی شرکت می‌کنند، بر آموزش عادی تأثیر می‌گذارند، معلم‌ها مهارت کافی برای انجام تحقیق علمی جهت تعیین کمیت یا کیفی را ندارند، تحقیقات عملی که باید به عنوان یک گزارش تحقیق با حجم بالا نوشته شود، به عنوان یک پروژه بزرگ، اتلاف وقت است، همه اینها دلیلی برای مقاومت در برابر انجام تحقیقات عملی توسط معلم‌ها می‌باشد (شون هو وانگ^۲، ۲۰۱۹).

معلمان دیدگاه مثبتی نسبت به روش تحقیق اقدام پژوهی برای بررسی و حل مسائل آموزشی دارند، و تمایل زیادی دارند از رویکرد تفسیری برای انجام اقدام پژوهی استفاده کنند، اما بررسی گزارش‌های اقدام پژوهی بیانگر کیفیت پایین این گزارش‌ها از لحاظ علمی بود (قادری و غلامی، ۱۳۹۴). با توجه به اهمیت و نقش مهم اقدام پژوهی در مدارس، معلمان برای بهبود و تسهیل فرایند تدریس و یادگیری خود چنان که باید از اقدام پژوهی استفاده نمی‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که موانع اقتصادی و مالی، نارضایتی از شیوه ارزشیابی فعلی، عدم بازخورد ارزشیابی‌های اقدام‌پژوهی از اداره کل و مناطق برای معلمان، عدم آگاهی کامل معلمان از برنامه معلم پژوهنده، عدم برخورداری دوره‌های آموزشی از سازمان‌دهی و کیفیت لازم، از جمله آسیب‌های مترتب بر برنامه معلم پژوهنده هستند (متین، ۱۳۹۱).

تعدادی از پژوهش‌های انجام شده در کشور، نشان دهنده‌ی عدم تمایل [بی‌میلی] معلمان به پژوهش‌های آموزشی در مفهوم عام و برنامه معلم پژوهنده (اقدام‌پژوهی) به مثابه نوعی از این پژوهش‌ها است. از جمله تحقیقات انجام شده در این زمینه می‌توان به پژوهش زاهدی (۱۳۷۳) اشاره کرد. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که عدم آشنایی دبیران با روش‌های تحقیق، عدم دسترسی دبیران به مشاوران پژوهشی، عدم دسترسی به اطلاعات و نداشتن امکانات مناسب، موظف نبودن معلمان به انجام فعالیت‌های پژوهشی، نداشتن انگیزه پژوهش، و عدم استفاده از نتایج تحقیقات، از مهم‌ترین عواملی هستند که در بی‌میلی معلمان به تحقیقات آموزشی تأثیر دارند. شمس مورکانی (۱۳۸۰)، ملکی (۱۳۸۲)، عبقری (۱۳۸۲)، نیز در تحقیقات مشابهی در نقاط دیگر کشور، این عوامل را بررسی کرده و به نتایج مشابهی دست یافته‌اند. طبق اعلام پژوهشکده تعلیم و تربیت استان همدان، تعداد طرح‌های اقدام پژوهی این استان در دوره‌های اخیر رو به کاهش نهاده است. (عسگری، ۱۳۸۸)، با توجه به هدف برنامه معلم پژوهنده که پژوهش‌مدار کردن تعلیم و تربیت است، نتایج به دست آمده، با این هدف سازگار نیستند و در نگاهی کلی به آمار کشوری نیز، این موضوع ملموس است. (پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، ۱۳۸۶). حسن زاده (۱۳۸۳) موانع و مشکلات پژوهش را به ترتیب اولویت، چنین بیان می‌کند: عوامل سازمانی (۲۲/۸)، عوامل ارتباطی (۲۰/۶۳)، عوامل اجتماعی (۲۰/۶۳)، عوامل انسانی (۱۸/۴۵) و عوامل روش‌شناختی (۱۷/۳۷). رضایی کمال‌آباد (۱۳۸۴) «ضعف در قدردانی معنوی از معلمان پژوهشگر، کمبود مشاوران پژوهشی مجرب برای راهنمایی و رفع اشکال‌های پژوهشی معلمان و پژوهش محور نبودن تصمیم‌های آموزشی» را مهم‌ترین موانع اقدام پژوهی معرفی کرده است. بدخشان (۱۳۸۴) به نقاط ضعفی مانند شیوه تدریس مدرس، شیوه برگزاری آزمون، شیوه اجرای کار عملی و اطلاعات علمی مدرس در افزایش مهارت پژوهشی اشاره کرده است. میرشفیعی لنگری (۱۳۸۵) موانع اجرایی اقدام پژوهی را بدین شرح گزارش کرده است: «فراهم

نبودن امکانات لازم در مدرسه، فراهم نبودن امکانات لازم در استان، مناسب نبودن وضعیت فعلی فراخوانی و اطلاع رسانی اقدام پژوهی، عدم اطلاع مدیران از حل مسائل مرتبط با آموزش از طریق اقدام پژوهی، عدم اشتیاق مدیران درخصوص حل مسائل آموزشی از طریق اقدام پژوهی، عدم همکاری مناسب مسئولان آموزش و پرورش در اجرای طرح معلم پژوهنده، هزینه بر بودن طرح‌های معلم پژوهنده، نامناسب بودن روش‌های تقدیر به عمل آمده از فعالیت‌های اقدام پژوهی». حسن زاده، نجفی و آزادی (۱۳۸۵)، «عدم آگاهی معلمان از طرح معلم پژوهنده، عدم وجود امکانات و منابع، نگرش و عمل مدیران، کمبود وقت معلمان در کلاس درس، بالابودن تراکم دانش آموزان و شلوغی کلاس‌ها و عدم ارج گذاری مناسب به اقدام پژوهی و رجحان تصمیم‌های بدون اتکا بر تحقیق» به عنوان عوامل بازدارنده مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده مطرح کرده‌اند. شمخانی (۱۳۸۸) «اهمیت دادن به نتایج تحقیق‌های معلمان، وجود منابع مالی، وجود نیروهای متخصص در آموزش و پرورش، آشنایی معلمان با روش‌شناسی پژوهش، مؤثر بودن وجود شبکه‌های اطلاع‌رسانی در آموزش و پرورش در میزان علاقه معلمان به اقدام پژوهی» جزو عوامل مؤثر بر اقدام پژوهی معلمان بیان کرده، میان میزان علاقه به اقدام پژوهی، نزد معلمان که در دوره شرکت کرده و معلمان که شرکت نکرده بودند، تفاوتی معنادار مشاهده نشد. طول دوره‌های آموزشی اقدام پژوهی بر میزان علاقه معلمان به اقدام پژوهی، تأثیری معنادار نداشت (نامداری پژمان، قنبری و محمودی، ۱۳۹۲)..

دانش و مهارت معلمان در زمینه اقدام پژوهی پایین است ولی نگرش معلمان در این زمینه بالا است (موسی‌زاده موسوی، ۱۳۹۲). مشارکت معلمان در اقدام پژوهی منجر به افزایش اعتماد به نفس، افزایش آگاهی نسبت به نتایج عمل خود و نیازهای دانش‌آموزان می‌شود (اندرسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۶). مشکل استقبال ضعیف معلمان از برنامه معلم پژوهنده در صورت ادامه، از سه جنبه آسیب‌زا است: اول آنکه با هدف پژوهش محوری آموزش و پرورش منافات دارد، دوم، معلمان از رشد فردی و حرفه‌ای، فاصله می‌گیرند و در نهایت اینکه این نوع دیدگاه به بدنه آموزش و پرورش وارد می‌شود که مهم‌ترین رکن آن، دانش‌آموز است و این خود، جدی‌ترین آسیب به شمار می‌رود (مک نیف، ۱۳۸۲). پژوهشگر قصد دارد با تکیه بر پژوهش‌های گذشته در زمینه گسترش و توسعه برنامه معلم پژوهنده، پژوهشی جامع انجام دهد و زمینه مشارکت تمامی دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت را فراهم ساخته، برنامه معلم پژوهنده را آسیب‌شناسی کند تا موفقیت‌ها و دست‌آوردها و موانع و مشکلات برنامه معلم پژوهنده را بررسی و شناسایی و الگوی اجرایی مناسبی را جهت توفیق بیشتر و بهتر طرح ارائه نماید.

روش پژوهش

در این پژوهش برای شناسایی عوامل مؤثر بر برنامه معلم پژوهنده از روش پژوهش کیفی از نوع پدیدارنگاری استفاده شد. روش تحلیل داده‌ها و اطلاعات، تحلیل مضمون بود که روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است (براون و کلارک^۲، ۲۰۱۳). ابزار اصلی در بخش کیفی این پژوهش مصاحبه بوده و پایایی این ابزار در دو حالت کدگذاری مجدد توسط کدگذار و کدگذاری مجدد توسط کدگذار انجام شد. از بین مصاحبه‌های انجام گرفته سه مصاحبه مجدداً کدگذاری شد. مقدار پایایی باز کدگذاری، ۷۸/۹۱ درصد به دست آمد که پایایی مطلوبی است. به منظور اطمینان از روایی، از سه روش درگیری بلندمدت، پرسش و جست‌وجوگری از همکاران و کاوش به وسیله افراد مطالعه شده استفاده شده است. در پژوهش حاضر، برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از راهبردهای نمونه‌گیری گلوله برفی هدفمند استفاده شد و پژوهشگر، بر مبنای اینکه چه نوع اطلاعاتی مورد نیاز است، مشارکت‌کنندگان تحقیق به‌صورت هدفدار از میان افراد صاحب‌نظر و خبره در حوزه اقدام پژوهی و پژوهشگران برتر اقدام پژوهی، انتخاب گردید. بر این اساس، افرادی مورد مصاحبه قرار گرفتند که نسبت به مفهوم و پدیده مورد مطالعه، شناخت، آگاهی و تجربه کافی داشتند. این‌ها افرادی بودند که اطلاعات ارزشمندی در ارتباط با عوامل مؤثر بر اجرای برنامه معلم پژوهنده داشتند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان چهار ملاک مدنظر بود که داشتن حداقل یکی از ملاک‌ها ضروری بود: ۱. پژوهشگر برتر منطقه، استانی و کشوری، ۲. مدرس دوره‌های ضمن خدمت و دانشگاه در موضوع اقدام پژوهی، ۳. داور طرح‌های اقدام پژوهی، ۴. کارشناس پژوهش. نمونه‌گیری از بین این افراد تا رسیدن به مرز اشباع نظری^۳ یعنی جایی که دانش جدیدی از داده‌ها بدست نمی‌آید (هارت^۴ و دیگران، ۲۰۱۵)، ادامه یافت. پس از انجام ۲۲ مصاحبه، اشباع داده‌ها حاصل شد. به منظور اعتباریابی الگوی به دست آمده، جلسه گروه کانونی تشکیل شد. گروه کانونی متشکل از مطلعین کلیدی، متخصصین و ذی‌ربطان پژوهش (مشمول بر ۱۰ نفر) بودند. علت انتخاب این ده نفر، عبارت است از: این افراد نسبت به مفهوم و پدیده مورد مطالعه، شناخت، آگاهی و تجربه کافی داشتند. این‌ها افرادی بودند که اطلاعات ارزشمندی در ارتباط با عوامل

1. Anderson, O'connor, Greene

2. Braun & Clarke

3. Theoretical Saturation

4. Hart

موثر بر اجرای برنامه معلم پژوهنده داشتند. این افراد از چهار ملاک مدنظر، حداقل دو ملاک‌ها را دارا بودند: ۱. پژوهشگر برتر منطقه، استانی و کشوری، ۲. مدرس دوره‌های ضمن خدمت و دانشگاه در موضوع اقدام‌پژوهی، ۳. داور طرح‌های اقدام‌پژوهی، ۴. کارشناس پژوهش.

یافته‌ها

عوامل هفت‌گانه تأثیرگذار (پیش‌برنده و بازدارنده) برنامه معلم پژوهنده عبارتند از: عامل حرفه‌ای گرای رهبر آموزشی، حرفه‌ای گرایی فردی، عامل سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی، عامل ارزیابی و داوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی، عامل دوره‌های بالندگی حرفه‌ای، عامل پویایی سازمانی و عامل حمایت سازمانی. هر یک از این عوامل هم به عنوان عوامل پیش‌برنده و هم به عنوان عوامل بازدارنده برنامه معلم پژوهنده هستند. در صورتی که به هر یک از عامل‌های هفت‌گانه و همچنین نشانگرهای این عوامل توسط مسئولین مربوطه توجه و اهمیت قائل شوند، بهبود وضعیت کمی و کیفی اقدام پژوهی را به دنبال خواهد داشت و این عوامل به عنوان عوامل پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده بود. و بی‌توجهی و کم‌توجهی به هریک از عامل‌ها و نشانگرهای مربوطه، باعث افت کمی و کیفی برنامه شده و این عوامل به عنوان عوامل بازدارنده برنامه معلم پژوهنده بود. عوامل هفت‌گانه موثر بر برنامه معلم پژوهنده (پیش‌برنده و بازدارنده) با نشانگرهای مربوط به هر عامل به تفکیک عوامل پیش‌برنده و بازدارنده در ادامه توضیح داده شد. به عنوان مثال، در عامل سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی، در صورتی که فراخوان و نتایج داوری اقدام‌پژوهی به موقع اطلاع‌رسانی شود عامل پیش‌برنده برنامه هست و در صورتی که به موقع اطلاع‌رسانی نگردد، عامل بازدارنده برنامه بود.

۱. عامل حرفه‌ای گرایی رهبر آموزشی: این عامل با ۶ نشانگر (آگاهی و دانش پژوهشی مدیر، سبک رهبری مدیر، انگیزه پژوهشی مدیر، چشم‌انداز پژوهشی مدیر، نگرش و عملکرد پژوهشی مدیر، تحقیقات عملی مدیر و ترویج آن) و در مجموع فراوانی ۳۰ کد باز گزارش شد. در این میان کد «نگرش و عملکرد پژوهشی مدیر» با ۳۳/۳۳ درصد و «آگاهی و دانش پژوهشی مدیر» با ۲۳/۳۳ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

۱ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «حرفه‌ای گرایی رهبر آموزشی»، نشانگرهای: آگاهی و دانش پژوهشی مدیر، سبک رهبری مشارکتی، وجود انگیزه پژوهشی، چشم‌انداز پژوهشی، نگرش مثبت و عملکرد پژوهشی خوب، اقدام‌پژوهی مدیر و ترویج آن، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۱ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «حرفه‌ای گرایی رهبر آموزشی»، نشانگرهای: ضعف آگاهی و دانش پژوهشی مدیر، سبک رهبری اقتدارگرایانه، عدم انگیزه پژوهشی، نگرش منفی و عملکرد پژوهشی ضعیف، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۲. عامل سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی: این عامل با ۸ نشانگر (اطلاع‌رسانی فراخوان اقدام‌پژوهی و نتایج داوری اقدام‌پژوهی، شبکه اطلاع‌رسانی برخط، ترویج آثار پژوهشگران برتر، ترویج و اشاعه اندیشه برنامه معلم‌پژوهنده، تبیین و توجیه اهداف برنامه، اشاعه تغییرات مثبت و بهبود پیامدها، ایجاد فرصت‌های انتقال تجربیات معلمان، ایجاد سامانه الکترونیکی دریافت و نشر آثار). و در مجموع با فراوانی ۳۸ کد باز گزارش شد. در این میان کد «ترویج آثار پژوهشگران برتر» با ۲۱/۰۵ درصد و «اطلاع‌رسانی فراخوان و نتایج داوری اقدام‌پژوهی» با ۲۱/۰۵ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

۲ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی»، نشانگرهای: اطلاع‌رسانی فراخوان و نتایج داوری اقدام‌پژوهی، وجود شبکه اطلاع‌رسانی برخط، ترویج آثار پژوهشگران برتر، ترویج و اشاعه اندیشه برنامه معلم‌پژوهنده، تبیین و توجیه اهداف برنامه، اشاعه تغییرات مثبت و بهبود پیامدها، ایجاد فرصت‌های انتقال تجربیات معلمان، ایجاد سامانه الکترونیکی دریافت و نشر آثار، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۲ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی»، نشانگرهای: عدم اطلاع‌رسانی فراخوان و نتایج داوری اقدام‌پژوهی، نبود شبکه اطلاع‌رسانی برخط، عدم ترویج آثار پژوهشگران برتر، عدم تبیین و توجیه اهداف برنامه، عدم ایجاد فرصت‌های انتقال تجربیات معلمان، نبود سامانه الکترونیکی دریافت و نشر آثار، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۳. عامل حرفه‌ای گرایی فردی: این عامل با ۲۰ نشانگر (داشتن آرامش خاطر، داشتن دیدگاه مثبت به اقدام‌پژوهی، هراس از عدم تأیید و رد گزارش‌های اقدام‌پژوهی، انتظار پژوهش آکادمیک از پژوهشگران مبتدی، درونی کردن روح پژوهشگری، نگرش معلمان به پژوهش بعنوان بهبود فرایند یاددهی - یادگیری، علاقمندی به بالندگی و رشد، وجه اشتراک رشته و مدرک تحصیلی، داشتن گواهی حرفه‌ای پژوهش، آگاهی از وظایف اداری، داشتن باورهای خودپنداره، داشتن اراده و عزم رشد حرفه‌ای، داشتن قدرت داوری حرفه‌ای، داشتن روحیه جستجوگری،

اقدام‌پژوهی به جای ذهن پژوهی، تمرکز بر گزارش‌های واقعی و به روز به جای تجربیات گذشته، کیفیت گزارش‌های اقدام‌پژوهی از لحاظ علمی، داشتن انگیزه پژوهشی، داشتن دانش پژوهشی، برخورداری از مهارت و هنجار پژوهشی) و در مجموع با فراوانی ۱۲۴ کد باز گزارش شد. در این میان کد «دانش پژوهشی» با ۲۸/۹۲ درصد و «انگیزه پژوهشی» با ۱۶/۵۲ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

۳ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «حرفه‌ای گرایی فردی»، نشانگرهای: درونی کردن روح پژوهشگری، نگرش به پژوهش به عنوان بهبود فرایند یاددهی - یادگیری، داشتن آرامش خاطر، داشتن دیدگاه مثبت به اقدام پژوهی، علاقه‌مندی به بالندگی و رشد، داشتن باورهای خودپنداره، اشتراک رشته و مدرک تحصیلی، علاقه‌مندی به بالندگی و رشد، داشتن گواهی حرفه‌ای پژوهش، اشتراک رشته و مدرک تحصیلی، آگاهی از وظایف اداری، داشتن گواهی حرفه‌ای پژوهش، داشتن اراده و عزم برای رشد حرفه‌ای، آگاهی از وظایف اداری، داشتن اراده و عزم برای رشد حرفه‌ای، داشتن روحیه جستجوگری، داشتن قدرت دآوری حرفه‌ای، اقدام‌پژوهی به جای ذهن پژوهی، گزارش واقعی و به‌روز پژوهش به جای تجربیات گذشته، کیفیت بالای گزارش‌های اقدام‌پژوهی از نظر علمی، داشتن دانش پژوهشی، داشتن انگیزه پژوهشی، برخورداری از مهارت و هنجار پژوهشی، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۳ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «حرفه‌ای گرایی فردی»، نشانگرهای: هراس از عدم تأیید و رد گزارش‌های اقدام‌پژوهی، انتظار پژوهش آکادمیک از پژوهشگران مبتدی، عدم آرامش خاطر، نبود دیدگاه مثبت به اقدام پژوهی، عدم علاقه‌مندی به بالندگی و رشد، عدم اشتراک رشته و مدرک تحصیلی، عدم علاقه‌مندی به بالندگی و رشد، داشتن گواهی حرفه‌ای پژوهش، اشتراک رشته و مدرک تحصیلی، نداشتن گواهی حرفه‌ای پژوهش، نداشتن اراده و عزم برای رشد حرفه‌ای، نداشتن روحیه جستجوگری، ذهن پژوهی به جای اقدام‌پژوهی، گزارش تجربیات گذشته به جای پژوهش واقعی و به‌روز، نبود دانش پژوهشی، نبود انگیزه پژوهشی، عدم برخورداری از مهارت و هنجار پژوهشی، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم‌پژوهنده گزارش شد.

۴. عامل ارزیابی و دآوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی: این عامل با ۸ نشانگر (تخصص داوران، رعایت انصاف در دآوری، تعیین ملاک‌های ارزیابی و معرفی به معلمان پژوهشگر، کپی‌برداری از پژوهش‌های قبلی، وحدت رویه در دآوری، فاصله گرفتن از روح پژوهش و حاکمیت برترگزینی، بازخورد دادن نتایج ارزیابی و دآوری، توجه داوران به فرایند پژوهش و نه صرفاً گزارش نهایی) و در مجموع با فراوانی ۴۹ کد باز گزارش شد. در این میان کد «بازخورد نتایج ارزیابی و دآوری» با ۲۴/۴۸ درصد و «فاصله گرفتن از روح پژوهش و حاکمیت برترگزینی» با ۲۲/۴۴ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

۴ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «ارزیابی و دآوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی»، نشانگرهای: تخصص داوران، رعایت انصاف در دآوری، تعیین ملاک‌های ارزیابی و معرفی به معلمان پژوهشگر، وحدت رویه در دآوری، بازخورد دادن نتایج ارزیابی و دآوری، توجه داوران به فرایند پژوهش و نه صرفاً گزارش نهایی، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۴ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «ارزیابی و دآوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی»، نشانگرهای: فاصله گرفتن از روح پژوهش و حاکمیت برترگزینی، کپی‌برداری از پژوهش‌های قبلی عدم تخصص داوران، عدم رعایت انصاف در دآوری، عدم تعیین ملاک‌های ارزیابی و معرفی به معلمان پژوهشگر، عدم وحدت رویه در دآوری، عدم بازخورد دادن نتایج ارزیابی و دآوری، عدم توجه داوران به فرایند پژوهش و توجه صرفاً به گزارش نهایی، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۵. عامل دوره‌های بالندگی حرفه‌ای: این عامل با ۵ نشانگر (کمیت دوره‌ها و کارگاه‌های تخصصی، آموزش تدوین گزارش نهایی، مهارت محوری و کاربردی بودن آموزش‌ها، کیفیت اجرای دوره‌ی آموزشی، مهارت حرفه‌ای استاد دوره) و در مجموع با فراوانی ۵۲ کد باز گزارش شد. در این میان کد «کیفیت اجرای دوره‌ی آموزشی» با ۳۵/۹۰ درصد و «کمیت دوره‌ها و کارگاه‌های تخصصی» با ۳۰/۷۷ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

۵ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «دوره‌های بالندگی حرفه‌ای»، نشانگرهای: برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های تخصصی، آموزش تدوین گزارش نهایی، مهارت محوری و کاربردی بودن آموزش‌ها، اجرای دوره‌ی آموزشی با کیفیت، بالا بودن مهارت حرفه‌ای استاد دوره، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم‌پژوهنده گزارش شد.

۵ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «دوره‌های بالندگی حرفه‌ای»، نشانگرهای: عدم برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های تخصصی، عدم آموزش تدوین گزارش نهایی، مهارت محوری و کاربردی نبودن آموزش‌ها، اجرای دوره‌ی آموزشی بی کیفیت، پایین بودن مهارت حرفه‌ای استاد دوره، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۶. عامل پویایی سازمانی: این عامل با ۲۹ نشانگر (قیدهای ریز و درشت اداری و دستورالعمل‌ها، تنظیم مراحل اجرایی پژوهش و نظارت بر آن، تأیید موضوع اقدام پژوهی قبل از اقدام، دغدغه‌های پیشرفت حرفه‌ای معلمان، شیوه مدیریت، کمیت گرایی متولیان امر پژوهش،

داشتن برنامه‌های توسعه حرفه‌ای، ایجاد فرصت برای نوآوری در نظام آموزشی، ترغیب (طرحی نو در انداختن) در آموزش و پرورش، برنامه‌ریزی براساس نیازها، وضعیت فعلی بر اساس نقش‌های جدید معلمان، وجود فرهنگ پژوهش، تعیین تقویم زمانی، انگیزه متولیان و کارشناسان، توجه به بهبود برنامه درسی مدرسه، نگاه تکلیف حرفه‌ای به جای کار اداری، درک رابطین پژوهشی مدارس از اهداف پژوهش، دانش پژوهشی متولیان و کارشناسان، تراکم دانش‌آموزان در کلاس درس، باز تعریف مسئولیت‌های پژوهشی معلمان، اختصاص فرصت مطالعاتی، مشارکت جدی بدنه آموزش و پرورش، ساعت موظف پژوهشی، اقدام پژوهشی مشارکتی مدرسه‌ای، اهمیت دادن به نتایج و کاربرد یافته‌های پژوهش، تراکم وظایف معلمان، محدودیت زمانی معلمان، لحاظ امتیازی برای پژوهش در ارزشیابی سالانه معلمان، توجه به ارتقای جایگاه پژوهشگران، نظارت بر فرایند اجرا و کمیته‌های پژوهشی). و در مجموع با فراوانی ۱۷۶ کد باز گزارش شد. «اهمیت دادن به نتایج پژوهش و کاربرد یافته‌های پژوهش» و «لحاظ کردن امتیاز پژوهشی در ارزشیابی»، بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند. در این میان کد «اهمیت دادن به نتایج و کاربرد یافته‌های پژوهش» با ۱۵ درصد و «لحاظ امتیازی برای پژوهش در ارزشیابی سالانه معلمان» با ۱۲/۷۸ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

۶ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «پویایی سازمانی»، نشانگرهای: باز تعریف مسئولیت‌های پژوهشی معلمان، ایجاد فرصت برای نوآوری در نظام آموزشی، ترغیب (طرحی نو در انداختن) در آموزش و پرورش، برنامه‌ریزی براساس نیازها، وضعیت فعلی و نقش‌های جدید معلمان، ارتقای جایگاه پژوهشگران، نظارت بر فرایند اجرا و کمیته‌های پژوهشی، تنظیم مراحل اجرایی پژوهش و نظارت بر آن، تأیید موضوع اقدام پژوهی قبل از اقدام، داشتن دغدغه پیشرفت حرفه‌ای معلمان، عدم تمرکز در مدیریت، کیفیت گزایی متولیان امر پژوهش، داشتن برنامه‌های توسعه حرفه‌ای، انگیزه متولیان و کارشناسان، توجه به بهبود برنامه درسی مدرسه، نگاه تکلیف حرفه‌ای به جای کار اداری، درک رابطین پژوهشی مدارس از اهداف پژوهش، بالا بودن دانش پژوهشی، متولیان و کارشناسان، اختصاص فرصت مطالعاتی، مشارکت جدی بدنه آموزش و پرورش، تخصیص ساعت موظف پژوهشی، اقدام پژوهشی مشارکتی مدرسه‌ای، اهمیت دادن به نتایج و کاربرد یافته‌های پژوهش، لحاظ امتیازی برای پژوهش در ارزشیابی سالانه معلمان، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

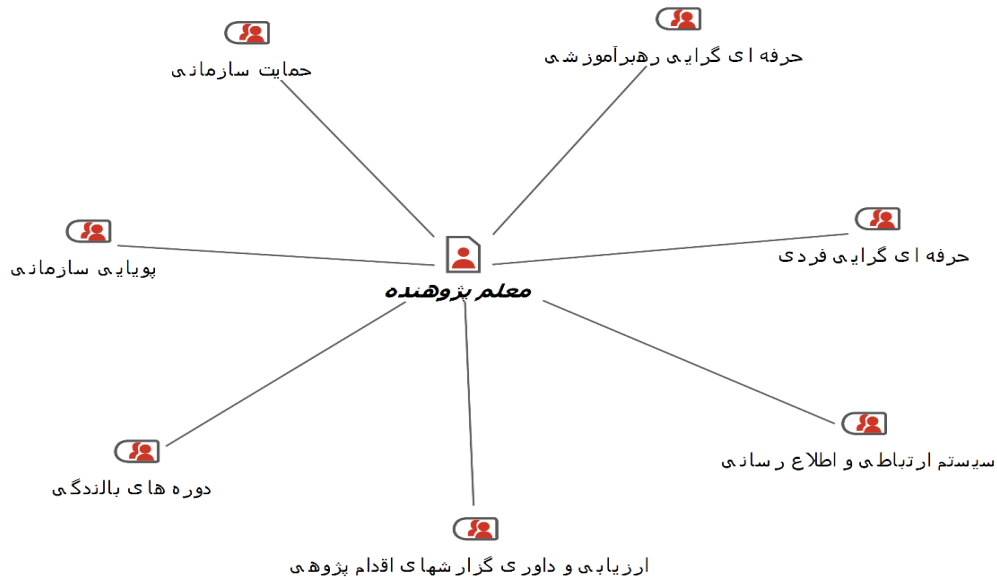
۶ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «پویایی سازمانی»، نشانگرهای: تراکم بالای دانش‌آموزان در کلاس درس، تراکم وظایف معلمان، محدودیت زمانی معلمان، قیدهای ریز و درشت اداری و دستورالعمل‌ها، عدم تنظیم مراحل اجرایی پژوهش و نظارت بر آن، عدم تأیید موضوع اقدام پژوهی قبل از اقدام، مدیریت متمرکز، کمیت‌گرایی متولیان امر پژوهش، نبود برنامه‌های توسعه حرفه‌ای، پایین بودن فرهنگ پژوهش، نبود انگیزه متولیان و کارشناسان، عدم توجه به بهبود برنامه درسی مدرسه، نگاه تکلیف کار اداری به جای حرفه‌ای، عدم درک رابطین پژوهشی مدارس از اهداف پژوهش، ضعف دانش پژوهشی، متولیان و کارشناسان، عدم اختصاص فرصت مطالعاتی، عدم مشارکت جدی بدنه آموزش و پرورش، اقدام پژوهشی انفرادی مدرسه‌ای، عدم اهمیت دادن به نتایج و کاربرد یافته‌های پژوهش، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۷. عامل حمایت سازمانی: این عامل با ۱۰ نشانگر (داشتن امکانات و منابع پژوهشی داخل مدرسه، داشتن امکانات و منابع پژوهشی خارج مدرسه، داشتن امکانات و منابع پژوهشی بیرون مدرسه، تقویت مادی و معنوی فعالان امر پژوهش، داشتن آزادی عمل نسبی، دسترسی به نشریات و سایت‌های تخصصی و اطلاعات پژوهشی، چاپ مقالات برگزیده طرح معلم پژوهنده، دسترسی به متخصصان و مشاوران پژوهشی و تعیین استادراهنما، تعریف گزنت پژوهشی، تناسب جوایز و تقدیر متناسب با کیفیت اقدام پژوهشی، تقدیر شایسته از پژوهشگران). و در مجموع با فراوانی ۷۴ کد باز گزارش شد. در این میان کد «تعریف گزنت پژوهشی» با ۲۸/۹۲ درصد و «تقدیر شایسته از پژوهشگران» با ۱۸/۰۷ درصد بیشترین فراوانی را میان نشانگرها داشته‌اند.

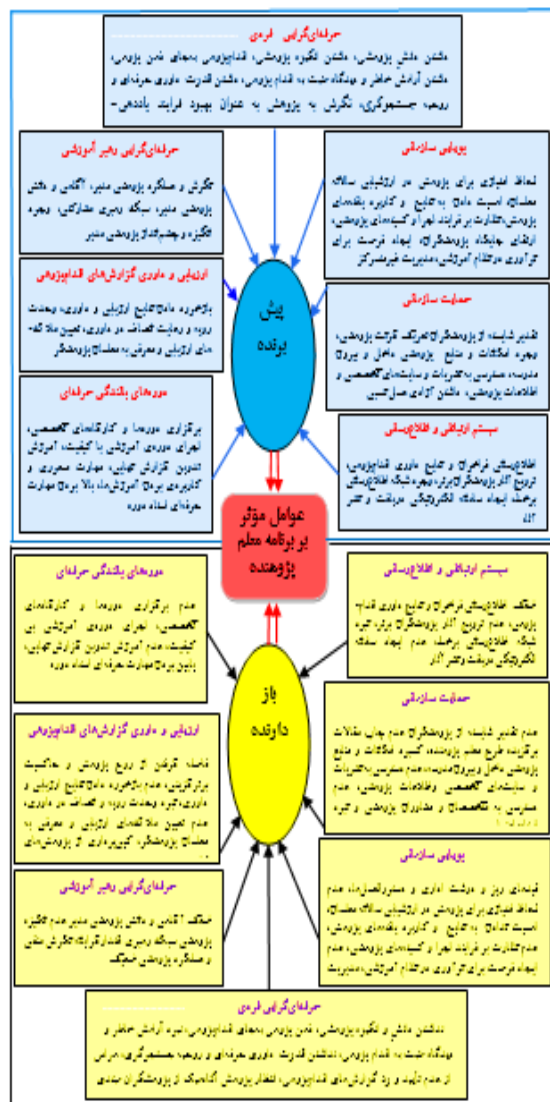
۷ - الف. عوامل پیش‌برنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «حمایت سازمانی»، نشانگرهای: وجود امکانات و منابع پژوهشی داخل مدرسه، وجود امکانات و منابع پژوهشی بیرون مدرسه، تقویت مادی و معنوی فعالان امر پژوهش، تقویت مادی و معنوی فعالان امر پژوهش، داشتن آزادی عمل نسبی، دسترسی به نشریات و سایت‌های تخصصی و اطلاعات پژوهشی، چاپ مقالات برگزیده طرح معلم پژوهنده، تعریف گزنت پژوهشی، تناسب جوایز و تقدیر متناسب با کیفیت اقدام پژوهشی، تقدیر شایسته از پژوهشگران، به عنوان عامل‌های پیش‌برنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

۷ - ب. عوامل بازدارنده: از میان نشانگرهای مربوط به کد محوری «حمایت سازمانی»، نشانگرهای: کمبود امکانات و منابع پژوهشی داخل مدرسه، کمبود امکانات و منابع پژوهشی بیرون مدرسه، عدم تقویت مادی و معنوی فعالان امر پژوهش، عدم تقویت مادی و معنوی فعالان امر پژوهش، عدم دسترسی به نشریات و سایت‌های تخصصی و اطلاعات پژوهشی، عدم چاپ مقالات برگزیده طرح معلم پژوهنده، عدم تناسب جوایز و تقدیر متناسب با کیفیت اقدام پژوهشی، عدم تقدیر شایسته از پژوهشگران، عدم دسترسی به متخصصان و مشاوران پژوهشی و تعیین استادراهنما، به عنوان عامل‌های بازدارنده برنامه معلم پژوهنده گزارش شد.

بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی و کدگذاری و تحلیل محتوای متن مصاحبه و در عین حال مطابقت آنها با مبانی نظری، طبق نظر مشارکت‌کنندگان عوامل مؤثر بر اجرای طرح معلم پژوهنده (عوامل پیش‌برنده و بازدارنده) در قالب ۷ عامل و ۸۶ نشانگر به شرح شکل شماره ۱ و ۲ شناسایی گردید.

شکل ۱: عوامل هفت‌گانه تاثیرگذار در برنامه معلم پژوهنده. ۱، ۱، ۱.

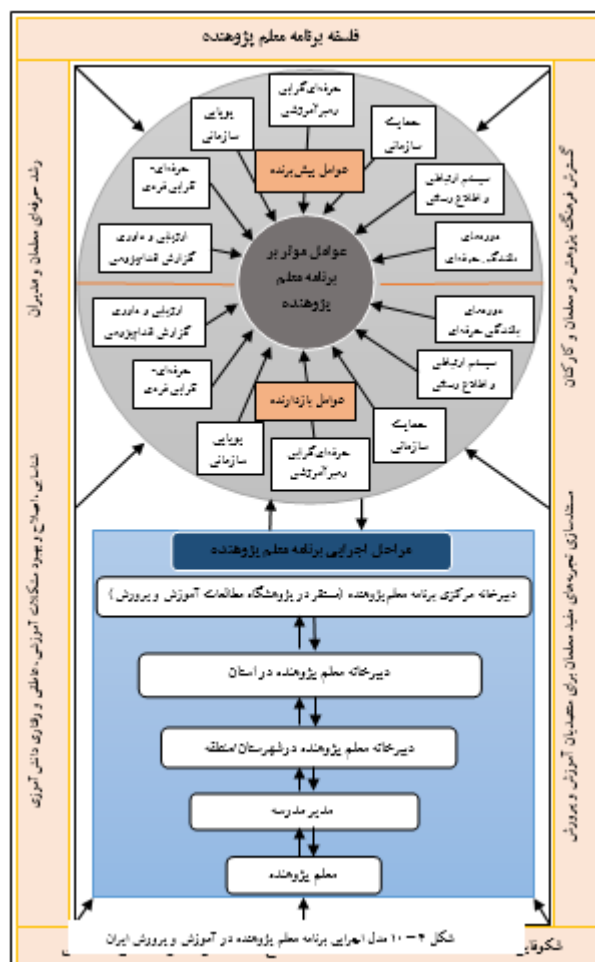
۳. مدل اجرایی مطلوب برای برنامه معلم پژوهنده

مدل اجرایی طراحی شده (شکل ۳)، حاصل مطالعه مبانی نظری و عملی پژوهش، منابع مرتبط و اسناد بالادستی آموزش و پرورش و یافته‌های حاصل از مصاحبه با نخبگان و صاحب‌نظران و نیز مطالعه پژوهش‌های مختلف با موضوع طراحی مدل می‌باشد. مدل اجرایی برنامه معلم پژوهنده از سه بخش تشکیل شده است:

بخش اول) فلسفه برنامه معلم پژوهنده که از مطالعه مبانی نظری پژوهش بدست آمده است و شامل: رشد حرفه‌ای مدیران و معلمان، شناسایی، اصلاح و بهبود مشکلات آموزشی، عاطفی و رفتاری دانش‌آموزان، گسترش فرهنگ پژوهش در معلمان و کارکنان آموزش و پرورش و شکوفایی استعدادهای بالقوه و خلاقیت‌های معلمان در رفع نیازها و حل مسائل آموزشی و پرورشی است.

بخش دوم) عوامل موثر (پیش‌برنده و بازدارنده) بر برنامه معلم پژوهنده، شامل هفت عامل شناسایی شده حاصل از مصاحبه، مبانی نظری و عملی پژوهش و از تحلیل مصاحبه‌ها بدست آمده است و شامل: عامل حرفه‌ای‌گرایی رهبر آموزشی، حرفه‌ای‌گرایی فردی، عامل سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی، عامل ارزیابی و داوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی، عامل دوره‌های بالندگی حرفه‌ای، عامل پویایی سازمانی و عامل حمایت سازمانی است.

بخش سوم) مراحل اجرایی برنامه معلم پژوهنده است که این مراحل از دستورالعمل‌های مربوط به برنامه معلم پژوهنده استخراج شده است که از پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش به عنوان بالاترین مرجع ستادی و تصمیم‌گیری در خصوص برنامه معلم پژوهنده شروع شده تا پایین‌ترین سطح اجرایی که معلم پژوهنده هست، ادامه دارد. و همه مراحل به صورت رفت و برگشت با سطوح بالا و پایین خود در ارتباط هستند. شکل ۳

بحث و نتیجه گیری

از مطالعه مبانی نظری و عملی پژوهش و تحلیل مصاحبه با خبرگان، هفت عامل اصلی و مهم تأثیرگذار (عوامل پیش‌برنده و بازدارنده) بر اجرای برنامه معلم پژوهنده شناسایی شد. از بین کدهای باز، ۸۶ نشانگر شناسایی گردید که عوامل اصلی از داده‌های کیفی فراهم شده از مطالعه مبانی نظری و عملی پژوهش و مصاحبه با خبرگان، در دو مرحله شامل کدگذاری باز و محوری تحلیل شد. پس از شناسایی کدهای باز، مرحله‌ی خوشه‌بندی و طبقه‌بندی کدهای باز انجام شد. به این ترتیب که با بررسی چند باره‌ی کدهای باز و کنار هم گذاشتن کدهای مشابه، که موضوع یا مفهوم خاصی را مورد اشاره قرار می‌دادند، طبقات اولیه از کدهای محوری شناسایی شد. در این مرحله نیز با دقت زیاد طبقات شناسایی شده مورد ارزیابی قرار گرفت، به نحوی که تمامی کدهای باز مرتبط به هر کد انتخابی، ارتباط مفهومی مستقیمی با عنوان کد محوری داشتند. کدهای انتخابی نیز همان عبارت «عوامل پیش‌برنده و بازدارنده برنامه معلم پژوهنده» می‌باشد. نتایج حاصل از سوال اول و دوم پژوهش با نتایج پژوهش‌های: امیری فرح‌آبادی (۱۳۹۸)، گالاریون^۱ (۲۰۱۸)، جرالدین و دیگران^۲ (۲۰۱۹)، رضایی (۱۳۹۵)، قادری و غلامی (۱۳۹۴)، خاطری‌صفت (۱۳۹۲)، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، متین (۱۳۹۱)، ساکی (۱۳۹۲)، (۱۳۸۹) و (۱۳۸۶)، نجفی هزارجریبی و قلی‌زاده (۱۳۸۸)، حسن‌زاده (۱۳۸۲)، حسن‌زاده و دیگران (۱۳۸۵)، چاپچی و دیگران (۱۳۸۵)، ریزن و برادبری^۳ (۲۰۰۱) جانسون (۲۰۱۲)، عدالت‌نژاد (۱۳۸۸)، استرینگر^۴ (۲۰۰۴)، حسن‌زاده (۱۳۸۵)، بازرگان (۱۳۷۲)، کوتسلینی^۵ (۲۰۰۸)، وایلز^۶ (۲۰۰۷)، زاهدی (۱۳۷۳)، ملکی (۱۳۸۲)، ساداتی و دیگران (۱۳۹۰)، کاظم‌پور و کابینی مقدم (۱۳۹۰)، بدخشان (۱۳۸۴)، دانسی و دیگران^۷ (۲۰۰۴)، قاسمی پویا (۱۳۸۳)،

1. Galarion

2. Geraldine Et Al

3. Reason, P. & Bradbury

4. Stringer

5. Koutsellini

6. Weiler

7. Dancy. et al

شمخانی (۱۳۸۸)، برازنگی^۱ (۲۰۰۷)، هی^۲ (۲۰۰۵)، «خواج‌بهرامی (۱۳۸۳)، رضایی کمال‌آباد (۱۳۸۴)، چاپچی و دیگران (۱۳۸۵)، اسکندری (۱۳۹۰)، مرادی (۱۳۷۹)، شمس‌مورکانی (۱۳۸۰)، زارع (۱۳۹۱)، بدخشان (۱۳۸۴)، میرشفیعی‌لنگری (۱۳۸۵)، پرویزیان (۱۳۸۲)، مرادی (۱۳۷۹)، امینیایی (۱۳۷۵)، ظهوری زنگنه و گویا (۱۳۷۶)، مهرمحمدی (۱۳۷۹)، هم‌خوانی داشته و همسو می‌باشد. در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان بیان نمود که: در عامل اول «حرفه‌ای‌گرایی رهبر آموزشی»، نجفی هزارجریبی و قلی‌زاده (۱۳۸۸)، بر این عقیده هستند که نگرش و عمل مدیران مانع مشارکت معلمان در طرح معلمان پژوهنده است، حسن‌زاده (۱۳۸۲)، بیان می‌کند که نگرش مثبت مدیران در طراحی، اجرا و کاربست نتایج تحقیقات، اهمیت دارد، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، مناسب نبودن نگرش و بینش مدیران نسبت به پژوهش، آشنانبودن مدیران با مزایای اقدام‌پژوهی، آشنانبودن مدیران با روش اقدام‌پژوهی، همکاری نکردن مدیران برای انجام اقدام‌پژوهی معلمان و تشکیل نشدن جلسات برای تبادل تجربیات معلمان در مدارس را جزو موانع اجرای برنامه‌ی معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان مطرح می‌کنند، حسن‌زاده و دیگران (۱۳۸۵)، بر این اعتقاد هستند که نگرش و عمل مدیران به عنوان عوامل بازدارنده مشارکت معلمان در طرح معلم‌پژوهنده می‌باشد، چاپچی و دیگران (۱۳۸۵)، بیان می‌کنند که مدیران مدارس در اجرای برنامه معلم پژوهنده همکاری ندارند، ریزن و برادبری (۲۰۰۱)، اهمیت نگرش مثبت در طراحی، اجرا و کاربست نتایج تحقیق‌ها را مطرح نموده‌اند، جانسون (۲۰۱۲)، اذعان داشتند که نقش مدیریت مدرسه در تشویق معلمان برای انجام تحقیق عملی ناکافی است، عدالت‌نژاد (۱۳۸۸)، مدیریت متمرکز، سلسله مراتب و بوروکراسی اداری و الزام به تبعیت از قوانین و مقررات را، به عنوان چالش اقدام‌پژوهی، معرفی می‌کند. در عامل دوم، «سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی» نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، آشنانبودن معلمان با نحوه‌ی دستیابی به اطلاعات در پایگاه‌های اینترنتی، عدم آگاهی معلمان از مزایا و فواید اقدام‌پژوهی را جزو موانع اجرای برنامه‌ی معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان مطرح کرده‌اند، نجفی هزارجریبی و قلی‌زاده (۱۳۸۸)، بر این عقیده هستند که، کمبود آگاهی معلمان از طرح معلم پژوهنده، مانع مشارکت معلمان در طرح معلمان پژوهنده است، استرینگر (۲۰۰۴)، حسن‌زاده (۱۳۸۵)، معتقد هستند که «میزان آگاهی از پژوهش و فرایند تحقیق در مشارکت افراد در تحقیق تأثیرگذار است، متین (۱۳۹۱)، بیان می‌کند که اطلاع‌رسانی بیشتر و آگاهی معلمان از برنامه معلم پژوهنده باعث مشارکت بیشتر معلمان در برنامه معلم پژوهنده شده‌است، ساکی (۱۳۸۹)، عدم اطلاع‌رسانی مناسب نتایج اقدام‌پژوهی به معلمان را از موانع عمده انگیزه به اقدام پژوهی معرفی کرده‌اند، بازرگان (۱۳۷۲)، معتقد است که تجربه‌ی پژوهشی حاصل از اقدام‌پژوهی باید در سطح منطقه آموزشی و یا استان به اطلاع افراد و استفاده‌کنندگان بالقوه رسلنده و موجبات تعالی افکار و تبادل نظر آنان را درباره طرح‌های مشابهی فراهم آورد. در عامل سوم «حرفه‌ای‌گرایی فردی»، کوتسلینی (۲۰۰۸)، معتقد است که معلمان به توانایی خویش در انجام اقدام‌پژوهی اطمینان ندارند و با مزایای اقدام‌پژوهی آشنا نیستند، زاهدی (۱۳۷۳)، بر این عقیده است که، فقدان اعتقاد شخصی و نداشتن انگیزه بر عدم گرایش به پژوهش تأثیرگذار است»، ملکی (۱۳۸۲)، ساداتی و دیگران (۱۳۹۰)، کاظم‌پور و کابینی مقدم (۱۳۹۰)، بیان می‌کنند که، رابطه مثبت و معناداری بین میزان آگاهی معلمان و نگرش آن‌ها به پژوهش با عملکرد آنان وجود دارد، قادری و غلامی (۱۳۹۴) و خاطری‌صفت (۱۳۹۲)، معتقد هستند که، معلمان نسبت به روش تحقیق اقدام‌پژوهی برای بررسی و حل مسائل آموزشی دیدگاه مثبتی دارند، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، ضعف توانایی معلمان در جلب مشارکت دیگران، انجام ندادن تلاش لازم برای بهبود عملکرد شغلی خود، آشنانبودن معلمان با روش اقدام‌پژوهی، مناسب نبودن نگرش و بینش معلمان نسبت به پژوهش و آشنانبودن معلمان و کارکنان با نحوه و روش مشکل‌یابی را جزو موانع اجرای برنامه‌ی معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان مطرح کرده‌اند، بدخشان (۱۳۸۴)، ضعف پژوهشی معلمان عنوان کرده‌اند، دانسی و دیگران (۲۰۰۴)، دانش معلمان از اقدام‌پژوهی در میزان مشارکت و تمایل آنان به انجام تحقیق تأثیر دارد، قاسمی پویا (۱۳۸۳)، شمخانی (۱۳۸۸)، بر این عقیده هستند که، اغلب معلمان با فرایند حل مسئله و با روش اقدام‌پژوهی آشنا نیستند، برازنگی (۲۰۰۷)، عقیده دارد که، معلمان نسبت به پژوهش نگرش منفی دارند، هی (۲۰۰۵)، بیان می‌کند که، خودپنداره به فرد کمک می‌کند تا محیط اجتماعی خود را درک و رفتارهای آتی خود را هدایت کند، خواج‌بهرامی (۱۳۸۳)، بر این باور است که، افزایش آگاهی معلمان از روش تحقیق، بر گرایش آن‌ها به فعالیت‌های پژوهشی تأثیر مثبت دارد، ساکی (۱۳۹۲) و جانسون (۲۰۱۲)، معتقدند که، اقدام پژوهی باعث آگاهی بیشتر معلمان از نحوه تصمیم‌گیری در کلاس خود می‌شود، امیری فرح‌آبادی (۱۳۹۸)، بر این عقیده است که، گرایش معلمان به اقدام‌پژوهی، تأثیر مثبت و معناداری بر خودمختاری و استقلال شغلی، پیشرفت شغلی، روابط انسانی مثبت، دارد، عدالت‌نژاد (۱۳۸۸)، اذعان دارند که، ذهن پژوهی به جای اقدام‌پژوهی باعث کاهش انگیزه اقدام‌پژوهان می‌شود. در عامل چهارم «ارزیابی و داوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی»، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، عدم وجود وحدت رویه میان داوران در ارزشیابی طرح‌ها، اعمال نشدن دقت کافی در داوری طرح‌های اقدام‌پژوهی، عدم اطلاع معلمان از ملاک‌های داوری طرح‌های اقدام‌پژوهی، ارائه نشدن بازخوردهای مناسب و کافی در داوری طرح‌های اقدام‌پژوهی را جزو موانع

1. Barazangi

2. Hay

اجرای برنامه‌ی معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان مطرح کرده‌اند، رضایی کمال‌آباد (۱۳۸۴)، چایچی و دیگران (۱۳۸۵)، حسن‌زاده و دیگران (۱۳۸۵)، بر این باورند که، ارزیابی و عدم بازخورد صحیح به معلمان پژوهنده مانع توسعه برنامه معلم پژوهنده می‌شود. در عامل پنجم، «دوره‌های بالندگی حرفه‌ای»، متین (۱۳۹۱)، فقدان کیفیت دوره‌های آموزشی برگزارشده از عوامل بازدارنده اقدام‌پژوهی بیان می‌کند، اسکندری (۱۳۹۰)، معتقد است که، آموزش اقدام‌پژوهی بر عملکرد معلمان تأثیر مثبت دارد، مرادی (۱۳۷۹)، بر این عقیده است که، برگزاری دوره‌های ضمن خدمت بر گسترش فعالیت‌های پژوهشی معلمان تأثیرگذار است، شمس‌مورکانی (۱۳۸۰)، اعتقاد دارد که، شرکت معلمان در دوره‌های بازآموزی و ضمن خدمت در افزایش رغبت آنان به فعالیت‌های پژوهشی موثر می‌باشد، زارع (۱۳۹۱)، بیان می‌کند که، دوره‌های اقدام‌پژوهی بر خلاقیت و خودکارآمدی معلمان اثربخش است، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، معتقد هستند که، کم بودن ساعات دوره‌های برگزارشده، برگزاری فشرده و پی در پی دوره‌های اقدام‌پژوهی، کافی نبودن دوره‌های ضمن خدمت و کارگاه اقدام‌پژوهی از مهم‌ترین موانع اقدام‌پژوهی است»، بدخشان (۱۳۸۴)، فشرده بودن کلاس‌ها را مانعی مهم در اثربخشی معرفی کرده‌اند. در عامل ششم، «پویایی سازمانی»، عدالت‌نژاد (۱۳۸۸)، مدیریت متمرکز، سلسله مراتب و بوروکراسی اداری و الزام به تبعیت از قوانین و مقررات را از چالش‌های اقدام‌پژوهی معرفی می‌کند، چایچی و دیگران (۱۳۸۵)، معتقد هستند که، نظارت رسمی بر اجرای طرح‌های اقدام‌پژوهی و مشخص نبودن متولیان برنامه معلم پژوهنده و شرح وظایف بخش‌های مختلف آموزش و پرورش وجود ندارد، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، «عدم تأثیر فعالیت‌های پژوهشی در ارتقای شغلی کارکنان، در نظر نگرفتن فرصت‌های مطالعاتی و پژوهشی برای معلمان پژوهنده برتر، فقدان نظارت رسمی در فرایند اجرای اقدام‌پژوهی و عدم نظارت کافی و مناسب بر عملکرد کمیته‌های پژوهشی در زمینه اقدام‌پژوهی را جزو موانع اجرای برنامه‌ی معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان مطرح کرده‌اند، حسن‌زاده و دیگران (۱۳۸۳)، میرشفیعی‌لنگری (۱۳۸۵)، چایچی و دیگران (۱۳۸۵)، عوامل سازمانی را به عنوان مهم‌ترین مانع اقدام‌پژوهی می‌دانند، پرویزیان (۱۳۸۲)، معتقد است که، فرهنگ پژوهش در بین معلمان وجود ندارد، ساکی (۱۳۸۶)، توجه جدی به پژوهش و فعالیت‌های پژوهشی در آموزش و پرورش، ترویج فرهنگ پژوهش، توجه خاص به به معلمان، تقویت همکاری و ارتباط دانشگاه‌ها و پژوهشگران با آموزش و پرورش، جهت‌گیری فعالیت‌های پژوهشی بر مبنای بررسی و حل مشکلات، را موجب تقویت فرهنگ پژوهش می‌داند، مرادی (۱۳۷۹)، بیان می‌کند که، حذف قوانین و مقررات دست و پاگیر، در گسترش فعالیت‌های پژوهشی معلمان مؤثر است، چایچی و دیگران (۱۳۸۵)، بر این عقیده هستند که، متولیان برنامه معلم پژوهنده از نظر کمی، سعی نموده‌اند تا بتوانند این رویکرد جدید را به سیستم آموزشی کشور وارد نمایند و معلمان را به سمت اقدام‌پژوهی سوق دهند. ولی از نظر کیفی مشاهده کلاس‌های درس، این واقعیت را روشن می‌سازد که برنامه معلم پژوهنده چیزی را که مدعی آن هستند، نتوانسته است تمایز چشمگیری را در نحوه تدریس آنان ایجاد نماید، گالاریون (۲۰۱۸)، اعتقاد دارند که، تحقیقات عملی دانش و مهارت‌های فنی معلمان را فراهم می‌کند که به تغییر ساختار سازنده در کلاس‌ها، مدارس و جوامع نیاز دارند، جلال‌الدین و دیگران (۲۰۱۹)، معتقد هستند که، تحقیقات عملی نقش مهمی در آموزش دارد. معلمان را قادر می‌سازد تا دریابند که چه اشتباهی رخ داده است و چه کاری می‌تواند برای حل مشکلات در کلاس انجام شود.

در عامل هفتم، «حمایت سازمانی»، نجفی‌هزارجوبی و قلیزاده (۱۳۸۸)، بر این باور هستند که، کم‌توجهی به ویژگی‌های هریک از معلمان در دوره‌های مختلف تحصیلی، عدم توجه به جنسیت معلمان هر یک از دوره‌های تحصیلی، کمبود منابع علمی- پژوهشی و کمبود وقت برای معلمان در کلاس درس مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است، امینیایی (۱۳۷۵)، معتقد هستند که، بین وجود امکانات و منابع علمی و شرایط لازم در انجام پژوهش‌ها با میزان تحقیقات انجام شده ارتباط وجود دارد، ظهوری زنگنه و گویا (۱۳۷۶)، مهرمحمدی (۱۳۷۹)، بر این عقیده هستند که، عامل زمان و وقت در اجرای پژوهش تأثیر بسزایی دارد، نامداری‌پژمان و دیگران (۱۳۹۲)، عدم پرداخت هزینه‌های پژوهش جزو موانع اجرای برنامه‌ی معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان مطرح کرده‌اند.

با توجه به عامل‌های موثر (پیش‌برنده و بازدارنده) شناسایی شده، در راستای تقویت عوامل پیش‌برنده و کاهش عوامل بازدارنده، در جهت پیشبرد اهداف برنامه معلم پژوهنده، پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

پیشنهاد در خصوص عامل اول، «حرفه‌ای‌گرایی رهبر آموزشی»:

✓ برای مدیران و دست‌اندرکاران اقدام‌پژوهی، دوره‌ها و کارگاه‌های ویژه‌ای جهت افزایش دانش و نگرش پژوهشی توسط وزارت متبوع، ادارات کل و نواحی آموزش و پرورش تدوین و اجرا نمایند. این دوره‌ها علاوه بر اینکه موجب افزایش آگاهی مدیران با پژوهش می‌شود، در حمایت و ایجاد انگیزه در معلمان پژوهشگر هم تأثیرگذار خواهد بود.

✓ مدیرانی که از معلمان پژوهشگر حمایت می‌کنند و در کسب رتبه‌های برتر معلمان تحت مدیریت خود موثر هستند مورد تقدیر و تشویق قرار گیرند.

پیشنهاد در خصوص عامل دوم، «سیستم ارتباطی و اطلاع‌رسانی»:

- ✓ فراخوان برنامه معلم پژوهنده و نتایج داوری اقدام‌پژوهی، به ذینفعان اطلاع‌رسانی گردد.
- ✓ فرصت‌های انتقال تجربیات معلمان در زمینه اقدام‌پژوهی، در قالب همایش، کارگاه و ... برای معلمان علاقمند به پژوهش ایجاد گردد.
- ✓ جهت کاهش هزینه‌های پژوهشگران و صرفه‌جویی در زمان و هزینه ایجاد سامانه الکترونیکی دریافت و نشر آثار ضروری به نظر می‌رسد.
- ✓ دوره‌های آموزشی کسب مهارت‌های اطلاعاتی و ارتقای سواد اطلاعاتی معلمان ازسوی وزارتخانه و ادارات آموزش و پرورش برگزار شوند.

پیشنهاد درخصوص عامل سوم «حرفه‌ای‌گرایی فردی»:

- ✓ دادن اطمینان به معلمان در انجام اقدام‌پژوهی، در راستای کاهش هراس از عدم تأیید و رد گزارش‌های اقدام‌پژوهی،
- ✓ تغییر نگرش معلمان به پژوهش بعنوان بهبود فرایند یاددهی-یادگیری، به جای نگاه مسابقه و دریافت جایزه و ...
- ✓ به کیفیت گزارش‌های اقدام‌پژوهی از لحاظ علمی، بیشتر توجه شود تا کمیت گزارش‌ها.
- ✓ **پیشنهاد درخصوص عامل چهارم «ارزیابی و داوری گزارش‌های اقدام‌پژوهی»:**
- ✓ ملاک‌های ارزیابی گزارش‌ها از قبل تعیین و به معلمان پژوهشگر معرفی شود و نتایج ارزیابی و داوری، بازخورد داده شود. تا از این طریق هم اطلاع‌رسانی شده و نیز نوعی آموزش برای معلمان خواهد بود.
- ✓ داوران در ارزشیابی طرح‌ها نهایت دقت را اعمال کنند و عملکرد داوران در صورت نیاز بازبینی شود.
- ✓ توصیه و آموزش لازم به داوران به منظور یکنواخت کردن ارزیابی از طرح‌ها و وحدت رویه، ارائه گردد.

پیشنهاد درخصوص عامل پنجم، «دوره‌های بالندگی حرفه‌ای»:

- ✓ به معلمان علاقمند در زمینه اقدام‌پژوهی در قالب دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی، نحوه انجام کار و تدوین گزارش نهایی، آموزش داده شود.
- ✓ در انتخاب استاد برای دوره‌های آموزشی و کارگاه‌ها، سعی شود از اساتید مجرب و مسلط بر کار اقدام‌پژوهی استفاده گردد. حتی‌الامکان از مدرسانی استفاده شود که خود اقدام‌پژوه بوده، تسلط کافی علمی و تجربی به اقدام‌پژوهی داشته باشند.
- ✓ معلمان دارای رتبه‌های برتر در زمینه اقدام‌پژوهی که توان لازم را در هدایت و پشتیبانی علمی به معلمان پژوهنده دارند، با عنوان راهنمایان معلمان پژوهنده، تعیین شده، در قالب برنامه‌ای منظم در مدارس حضور یابند و همانند ناظر پژوهشی، معلمان را در آموزش و اجرای صحیح و عملی طرح‌ها کمک کنند.

پیشنهاد درخصوص عامل ششم، «پویایی سازمانی»:

- ✓ کاهش سیستم متمرکز در اقدام‌پژوهی و کاستن از قیدهای ریز و درشت اداری و دستورالعمل‌ها.
- ✓ داشتن برنامه‌های توسعه حرفه‌ای، ایجاد فرصت برای نوآوری در نظام آموزشی، ترغیب (طرحی نو در انداختن) در آموزش و پرورش،
- ✓ اهداف اقدام‌پژوهی به متولیان و کارشناسان، معلمان و رابطین پژوهشی مدارس تبیین شود. تا جای کار اداری، نگاه تکلیف حرفه‌ای به اقدام‌پژوهی داشته باشند.
- ✓ اقدام‌پژوهی مشارکت جدی بدنه آموزش و پرورش را می‌طلبد. توصیه می‌شود در راستای توسعه و بهبود امر تمامی معاونت‌ها در ستاد و صف مشارکت جدی داشته باشند.
- ✓ معلمان را به جای انجام انفرادی اقدام‌پژوهی، به سمت اقدام پژوهشی مشارکتی مدرسه‌ای، تشویق و هدایت کنند.
- ✓ لحاظ ساعت موظف پژوهشی برای معلمان، در راستای کاهش تراکم وظایف و محدودیت زمانی معلمان.
- ✓ در ارزشیابی سالانه معلمان، امتیازی برای پژوهش برتر لحاظ شود.

پیشنهاد درخصوص عامل هفتم، «حمایت سازمانی»:

- ✓ در اختیار قرار دادن امکانات و منابع پژوهشی در داخل و بیرون مدرسه، و دسترسی معلمان به نشریات و سایت‌های تخصصی و اطلاعات پژوهشی،
- ✓ تعیین راهنمایان پژوهشی و دسترسی معلمان پژوهشگر به متخصصان و مشاوران پژوهشی.
- ✓ تقدیر شایسته از پژوهشگران برتر و تناسب جوایز و تقدیر متناسب با کیفیت اقدام پژوهشی.

۵. فهرست منابع (فارسی)

- استرینگر، ارنست، تی. (۱۳۷۸). پژوهش عملی، راهنمای مجریان تغییر و تحول، ترجمه سیدمحمد اعرابی و داود ایزدی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
- امیری فرح آبادی، جعفر (۱۳۹۸). تبیین علل گرایش به اقدام پژوهی در معلمان ابتدایی مبتنی بر سرمایه روان شناختی و بهزیستی حرفه ای. پیشرفت های نوین در روان شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش. سال دوم. شماره ۱۸: ۱۱.
- امینایی، مریم (۱۳۷۵). بررسی علل عدم گرایش هیئت علمی دانشگاه به تحقیق، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه تربیت معلم. بازگان، عباس (۱۳۷۲). اقدام پژوهی و کاربرد آن در تعلیم و تربیت، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۳ و ۴.
- بدخشان، عصمت (۱۳۸۴). بررسی نقاط ضعف کلاس های اقدام پژوهی و ارائه راهکارهای استفاده مطلوب از این کلاس ها، قابل دسترسی در سایت: <http://www.madaresekaramad.ir>
- پرویزیان، محمدعلی (۱۳۸۲). پژوهش در عمل رویکردی نوین در تعلیم و تربیت، پژوهشنامه آموزشی، شماره ۱۳.
- چایچی، پرچهره؛ گویا، زهرا؛ مرتاضی مهربانی، نرگس و ساکی، رضا (۱۳۸۵). ارزیابی میزان تحقق برنامه ی معلم پژوهنده. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۱۳۸: ۸۵ - ۱۱۱.
- حدیقی، آرمین (۱۳۸۵). بررسی تأثیر آموزش اقدام پژوهی بر بررسی نگرش دبیران مقطع متوسطه رامسر درباره میزان بهبود کیفیت بکارگیری عناصر برنامه درسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.
- حسن زاده، رمضان (۱۳۸۳). بررسی موانع و عوامل کاربست یافته های پژوهشی توسط دانشگاه ها و دستگاه های اجرایی، فصلنامه تعلیم و تربیت سال بیستم، ش ۴، صص ۳۹ تا ۶۸.
- حسن زاده، رمضان و دیگران (۱۳۸۵). عوامل بازدارنده مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده: چالشی جدید در حوزه مدیریت پژوهش و اقدام پژوهی، فصلنامه اندیشه های تازه در علوم تربیتی؛ دوره اول، شماره ۳، صص ۳۵ - ۴۶.
- خاطری صفت، بهیه (۱۳۹۲). بررسی ماهیت علمی تحقیقات اقدام پژوهی براساس دیدگاه نورتون و مرتلر، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه کردستان. دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- خواججه بهرامی، حسین (۱۳۸۳). شناخت عوامل مؤثر بر گرایش معلمان به فعالیت های پژوهشی از دیدگاه معلمان منطقه ماهان کرمان، پایان نامه کارشناسی ارشد؛ تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- رضائی، منیره. (۱۳۹۵). بررسی موانع مشارکت معلمان در برنامه ی معلم پژوهنده. نمونه موردی: معلمان ابتدایی منطقه یک آموزش و پرورش شهر تهران. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی. سال دهم. شماره ۱: ۴۶ - ۲۹.
- رضایی کمال آباد، امیرحسین (۱۳۸۴). بررسی موانع و چشم اندازهای اقدام پژوهی در آموزش و پرورش شهر اصفهان؛ قابل دسترسی در سایت: <http://thesis.ui.ac.ir/abstracts/edu/thirteen232.html>
- زارع، سیدحسین (۱۳۹۱). بررسی اثربخشی دوره های آموزش اقدام پژوهی بر خلاقیت و خودکار آمدی کارکنان آموزشی شهرستان مرودشت، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد واحد مرودشت.
- زاهدی، محسن (۱۳۷۳). بررسی عوامل مؤثر در عدم گرایش دبیران دبیرستان های استان خوزستان به انجام تحقیق، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان.

- ساداتی، سیده زهرا، عنایتی، بهروز و گرگانی، تقی (۱۳۹۰). مقایسه مهارت‌های حل مسئله، بینش پژوهشی و فرآیند تدریس در بین معلمان آموزش دیده و آموزش ندیده دوره اقدام‌پژوهی، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد واحد تنکابن، سال دوم، شماره ۲: ۷۷ - ۹۷.
- ساکي، رضا (۱۳۹۲). دانش معلمان درباره پژوهش و نیاز آنان به آموزش پژوهش، دوفصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد سال بیستم - دوره جدید شماره ۳ پائیز و زمستان ۱۳۹۲.
- شمخانی، اژدر (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر اقدام پژوهی معلمان مقاطع ابتدایی و راهنمایی دولتی منطقه فامنین در سال تحصیلی ۱۳۸۶ - ۱۳۸۷، پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛ تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- شمس مورکانی، غلامرضا (۱۳۸۰). بررسی علل عدم علاقه معلمان منطقه زرین شهر به فعالیت‌های پژوهشی، پژوهشگاه تعلیم و تربیت اصفهان.
- ظهوری، زنگنه و گویا، زهرا (۱۳۷۶). اقدام پژوهی و کاربرد آن در ارتقای کیفیت آموزش عالی، مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- عدالت نژاد، ابراهیم (۱۳۸۸). تحلیلی بر فرصت‌ها، تهدیدها و راهکارها در اقدام‌پژوهی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، تهران: فصلنامه تعلیم و تربیت، پژوهشنامه آموزشی، ۱۱۵: ۱۱ - ۷.
- عسکری، اردشیر (۱۳۸۸). گزارش دوازدهمین برنامه معلم پژوهنده، گاهنامه علمی، آموزشی و پژوهشی راهبرد، سال ششم، ش ۸، دی ماه، صص ۴۰ تا ۴۴.
- قادری، مصطفی و غلامی، خلیل (۱۳۹۴). بررسی ماهیت علمی تحقیقات انجام شده اقدام پژوهی توسط معلمان دوره ابتدایی، فصلنامه علمی - پژوهشی توسعه حرفه ای معلم، شماره ۱، سال اول، ۸۵-۱۰۸.
- قاسمی پویا، اقبال (۱۳۹۲). پژوهش در عمل، راهنمای تغییر و تحول در کلاس درس و مدرسه، تهران: انتشارات تعلیم و تربیت.
- کاظم‌پور، اسماعیل و کابینی‌مقدم، سلیمان (۱۳۹۰). مقایسه اثربخشی معلمان پژوهنده با سایر معلمان در آموزش و پرورش استان گیلان، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد واحد تنکابن، سال دوم، شماره ۴: ۱۳ - ۲۶.
- متین، نعمت اله (۱۳۹۱). آسیب شناسی و راه‌های ترویج و توسعه برنامه معلم پژوهنده در آموزش و پرورش شهر تهران، شورای تحقیقات آموزش و پرورش شهر تهران، طرح پژوهشی.
- متین، نعمت اله (۱۳۸۳). ضرورت‌ها و نیازهای برنامه معلم پژوهنده، دومین ویرنه‌نامه معلم پژوهنده، شماره ۱۳، آذرماه.
- ملکی، بهرام (۱۳۸۲). بررسی علل عدم علاقه معلمان استان کردستان به فعالیت‌های پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش استان کردستان، طرح پژوهشی.
- مهرمحمدی، محمود (۱۳۷۷). تحقیقات آموزشی و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان، پژوهشنامه آموزشی، شماره ۷.
- میرشفیعی لنگری. سیدتیمور. (۱۳۸۵). تحقیقات اقدام‌پژوهی در آموزش و پرورش و موانع و مشکلات اجرای آن. سایت: <http://search.ebscohost.com/post.aspx?stml.blogfa.com>
- نامداری پژمان، مهدی، قنبری، سیروس و محمودی، حشمت اله (۱۳۹۲). شناسایی موانع اجرای برنامه معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان: مورد مطالعه استان همدان، دوفصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد سال بیستم - دوره جدید، شماره ۳.
- نجفی‌هزارجریبی، حبیب‌اله و قلی‌زاده، محمد. (۱۳۸۸). شناسایی عوامل درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح اقدام‌پژوهی، چالشی جدید در حوزه آموزش و پرورش. پژوهشنامه تربیتی. دوره ۵. شماره ۱۹.

۶. فهرست منابع (لاتین)

- Anderson, P. J., O'Connor, K. A, Greene, H. C. (2006). *Action research: A tool for improving teacher quality and classroom practice*. <http://search.ebscohost.com>.
- Barazangi, N. H (2007). Action research pedagogy in a new cultural setting: The Syrian experience, retrieved from <http://arj.sagepub.com/cgi/content/abstract/5/3/307>.

- Dancy, BL, Wilbur J., Talashek M, & Bonner G, Barnes_ Boyd C. (2004). Community_ based research: barriers to recruitment of African Americans. *Nurs Outlook*. Sep_ Oct: 52(5):234_40.
- Djihed, M. (2020). A Systematic Review of the Outcomes of Using Action Research in Education. *Journal (AWEJ)* Volume 11. Number1 March. Pp. 482 - 488
- Galarion, M. P. (2018). *Action Research: Why it matters?* Sun Star Pampanga.
- Geraldine D. Anzaldo & Mario A. Cudiamat. (2019). Teachers' Perception in Writing Action Research in a Public Elementary School in the Philippines, *International Educational Research*; Vol. 2, No. 3.
- Hay, L (2005). Facilitating children's selfconcept: A rationale and evaluative study. *Australian Journal of Guidance & Counseling*. Volume 15, Number 1, pp 60-67.
- Johnson, A. P. (2012). *A short Guide to Action Research* (4th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Koutselini, M (2008). Participatory teacher development at schools: Processes and issues, *Journal of Action*
- McNiff, J., Lomax, P. & Whitehead, J. (1996). *You and your action research project*. New York: Routledge.
- Reason, P. & Bradbury, H (2001). *Handbook of action Research: Participative Inquiry and Practice*. London: SAGE Publications.
- Shun-Ho Wang. (2019). The Difficulties and Solutions of Primary School Teachers' Action Research, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 356.
- Stringer, E. T. (2008). *Action research in education* (2nd ed.). New Jersey: Pearson.
- Willis, Alison S. (2017). "The efficacy of phenomenography as a cross-cultural methodology for educational research." *International Journal of Research & Method in Education* 1-17.